

Toekomst openen, samen

Op zoek naar 'mijn profeet'

Als je op zoek gaat naar de mensen in jouw leven die een profetische stem of visie hebben, dan kom je interessante dingen tegen. Een van de dingen die mij opviel was dat het veel minder moeilijk is dan ik dacht. We leven in een tijd met vele profeten.

Wie of wat is profeet? Vanuit de bijbelse traditie is het iemand die namens God spreekt of zegt te spreken. Een voor-spreker. De profeet komt met name naar voren in de bijbelse periode van de koningen. Koning zijn lijkt wel een onmogelijke taak, omdat je altijd wel iets doet dat God niet welgevallig is. De profeet helpt de koning om koers te houden, om niet eigenbelang te laten regeren, maar zicht te houden op het geheel, en vooral de zwakkeren en naamlozen.

In de bijbel is ook regelmatig sprake van valse profeten, ook wel 'profeten die brood eten' genoemd. Wiens brood men eet diens woord men spreekt is het gezegde. De echte profeet brengt vaak iets in, maakt iets zichtbaar dat niet handig uitkomt voor de machthebber. Wat doe je dan? Slik je het in, om je broodheer niet lastig te vallen? Of houd je er aan vast? Ga je harder aanklagen, en beschrijven hoe het zal gaan als de koning en het volk op deze toer verder gaan. Die visioenen willen zichtbaar maken wat er gebeurt als we ons leven niet veranderen.

Grote profeten en kleine profeten

In deze serie kozen we voor kleine profeten. Klein slaat in bijbels verband op de omvang van het bijbelboek. Grote profeten als Jesaia hebben een heel oeuvre. Kleine profeten zoals Zacharia, Obadja, Nahum vaak maar enkele bladzijden. Ze spreken het visioen van God voor mensen vanuit een heel specifieke context. Het boek Zacharia waar de lezing net uit kwam is een bundeling van preken en visioenen van de profeet Zachar-Jah – Gedenk God of: God gedenkt. Hij maakte het einde van de ballingschap mee en de wederopbouw van de tempel. Het land had een midden nodig, een centrum dat het volk verbindt, waar gesymboliseerd wordt hoe ons lot met elkaar verbonden is.

Kandidaten: Terwijl ik een lijstje maakte van profeten ontdekte ik dat ik vooral mensen koos die goed in mijn eigen straatje passen, waarbij ik zelf de schurende kant, de oncomfortabele denkwijze enigszins vertrouwd is geworden. Ik stel ze even aan u voor:

Andrea Riccardi, de grondlegger van de vandaag 50-jarige Sant Egidio beweging, of natuurlijk Hilde Kieboom die in zijn voetsporen is getreden hier in de lage landen Sant Egidio nodigt uit om te leven in vriendschap met de armen, gevoed vanuit gebed en bijbelse verhalen.

Dana, moeder van twee jonge kinderen in Israel van Women wage peace: een beweging van moeders van palestijnse kinderen en israelische kinderen die met een march for hope, met een uit vele lapjes gemaakte tent van verzoening van Hagar en Sara vragen, bidden om een einde aan het conflict.

Kadir van Lohuizen, fotograaf, die recent met zijn serie Wasteland liet zien hoe grote steden als New York, Lagos, Amsterdam, etc omgaan met afval, en hoe omvangrijk en schadelijk onze manier van leven is. Hij maakt het onzichtbare impact van onze manier van leven zichtbaar, en dat is schrikken. Wij leven in een wegwerpmatenschap, maar 'weg' bestaat echt niet.

Wat doe je als je niet weet wat te doen?

Uiteindelijk koos ik voor Sandra Janoff, kleine profeet. Klein van gestalte, kleindochter van joodse grootouders die vanuit Odessa naar de VS emigreerden, op de vlucht voor vervolging en uitsluiting.

Ik ontmoette Sandra afgelopen jaar in November, in een vierdaagse ontmoeting van mensen die betrokken zijn bij verandering in samenleving en organisaties. Het thema was: What to do when you don't know what to do. Wat doe je als je niet weet wat te doen?

Iedere deelnemer had hier wel ervaring mee. Sandra vertelde een verhaal over hoe zij vanwege haar werkwijze, Future Search, samen zoeken naar toekomst, was gevraagd door Unicef. De vraag was of zij een Future search wilde leiden voor jongeren kinderen en jongeren uit de verschillende stammen in Soedan die met elkaar streden om de macht. En daarna ook met de volwassenen.

Toen de veertig kinderen 12-18 jaar in de kring zaten om te beginnen, was de eerste zin die bij haar opkwam: *Jullie zijn de hoop voor jullie land. Jullie zijn de toekomst en jullie stem is belangrijk.* Ze keek rond om te zien of haar Engels werd begrepen. En al snel werd haar duidelijk dat een deel van de kinderen haar helemaal niet verstond. Wie van jullie begrijpt wat ik net zei? Drie kinderen staken hun hand op. Er bleek geen gemeenschappelijke taal te zijn. Er lag een programma voor een conferentie, maar de kinderen spraken zes verschillende talen. Wat te doen? Even ontstond er chaos, er ontstond beweging. Kinderen gingen bij elkaar zitten en zochten een volwassene op om te vertalen. Sandra nodigde kinderen uit om het elkaar in hun eigen woorden te zeggen. En zij bleef vragen: *'als je het begrepen hebt, steek dan je hand op.* Het duurde een tijdje maar uiteindelijk hadden alle veertig kinderen hun hand in de lucht. En er was nog iets gebeurd. Iedereen was actief en betrokken geraakt. Kinderen die net nog glazig passief hadden zitten kijken waren tot leven gekomen. Er was gezamenlijke inspanning geleverd. En het thema dat naar voren kwam: *het doet er toe dat we in elke stap zorgen dat iedereen zich gehoord voelt en begrepen heeft waarom we dit doen.* het werd een onuitgesproken regel. De basis voor een tocht samen naar toekomstland was gelegd.

In de rest van het programma gingen de jongeren samen op zoek naar het visioen dat leefde in hun hart en onderzochten zij wat daar voor nodig was, wat in de weg stond, wie er voor nodig was.. Tien kinderen brachten dat in bij de bijeenkomst van volwassenen die daarna plaatsvond.

De vraag voor de volwassenen was om te onderzoeken of er een gemeenschappelijke basis te vinden was om voor de toekomst van hun kinderen. Door het zo open te formuleren maakte zij zich in haar rol als leider – met de opdracht om common ground te creëren – afhankelijk van de volwassenen, die in allerlei rollen betrokken waren in het conflict om land en hulpbronnen. Door in te stemmen met haar voorstel – het willen onderzoeken – nodigde zij ze uit om een klein stapje te zetten om de stem van de kinderen in hun overwegingen mee te nemen.

Dat deden zij. Maar tijdens de conferentie moesten zij elkaar er vaak aan herinneren dat ze hier voor de kinderen waren. Oude vetes, pijn en discussies werden opgerakeld, en steeds weer gingen zij zien dat ze precies daarin het visioen van de kinderen opofferden. Langzaam werd het perspectief van de kinderen aan hun agenda voor de toekomst toegevoegd. Door de deelnemers zelf.

Zoals Zacharia een tempel bouwt, een midden dat het gedenken van het grote geheel, een symbool van het visioen van vrede en gerechtigheid, zo maakt Sandra in drie dagen een midden in een gemeenschap. Een gezamenlijke plek in de tijd waar je niet meer omheen kunt. Die doorwerkt in alle betrokkenen, waar je samen verantwoordelijkheid voor neemt. Dat doet zij in conflictgebieden, maar ook met organisaties, bedrijven en overheden. Luister naar alle betrokkenen, breng ze bij elkaar, kijk samen naar het geheel, en ontwerp samen het beste dat je kunt bedenken. Dat is haar recept. Samen toekomst openen die gesloten leek.

God komt in haar verhaal niet voor, maar ik ben er van onder de indruk dat Sandra trouw is aan een visioen van vrede en gerechtigheid door dag in dag uit heel zorgvuldig met mensen te werken aan haar future search en door anderen te leren hoe je dit kunt doen.

En weet je welke belangrijke les ik van haar leerde? Als je een groep leidt, houd je dan aan één regel: Stand there, don't just do something. Een omkering van Sta daar niet zo, maar doe iets! Het omgekeerde is vaak nodig: Sta er, en doe niets. Met je eigen presentie, aanwezigheid, creer je een midden. Als je aandachtig aanwezig bent weet je vaak vanzelf wat te doen, maar daarvoor moet je eerst ook niets kunnen doen.

Ik zie haar staan in de lijn van het bijbelse verhaal, een verhaal dat ook nu verder gaat: telkens weer mensen uit trekken uit een slavenhuis en het niet weten van de woestijn te betreden. Op zoek naar beloofd land. Niet zozeer voor jezelf, maar vooral voor de kinderen, de jongeren je naasten die na ons komen.

Zo moge het zijn.

Marcel Elsenaar

gelezen: een gedeelte uit de profeet Zacharia